

Cirkulärnr: 2003:66
Diariernr: 2003/1625
Handläggare: Heidrun Kellner
Sektion/Enhet: Skolsektionen
Datum: 2003-08-012
Mottagare: Kommunstyrelsen
Personalkontoret
Barnomsorg
Grundskola
Gymnasieskola
Rubrik: Aktuellt om skola och barnomsorg 2003
Bilagor: Rapporten ”Aktuellt om skola och barnomsorg 2003”

CIRKULÄR

Skolsektionen
Heidrun Kellner

2003-08-12

Kommunstyrelsen
Personalkontoret
Barnomsorg
Grundskola
Gymnasieskola

Aktuellt om skola och barnomsorg 2003

Svenska Kommunförbundet presenterar bifogade skrift på ett presseminarium den 13 augusti. Det är sjätte året i rad som vi ger en aktuell bild av skola och barnomsorg. Vi redovisar valda delar ur tillgänglig statistik som belyser utvecklingen i verksamheterna ur ett nationellt perspektiv.

Några axplock ur innehållet:

Fler barn/elever

I barnomsorgen var det år 2002 drygt 28 000 fler barn jämfört med 2001. Höstterminen 2002 var därmed 81 procent av alla barn 1-5 år och 75 procent av alla 6-9-åringar inskrivna i förskoleverksamhet respektive skolbarnomsorg. Antalet elever i förskoleklass har minskat något till följd av färre barn i åldersgruppen men andelen av alla 6-åringar har ökat till 93 procent.

I grundskola var antalet elever detsamma som år 2001 men förväntas minska under de närmaste åren. Fler elever gick till fristående grundskolor, som nu ökat sin andel av alla grundskoleelever till 5,7 procent.

I gymnasieskola har eleverna ökat med drygt 11 000 jämfört med år 2001.

Ökningen har skett främst i fristående skolor, vars andel av alla gymnasieelever ökat till 8,2 procent.

Även i särskola har antalet elever ökat jämfört med år 2001.

Ökade resurser till skola och barnomsorg trots kärvare ekonomi

I debatten om vissa av dagens tillkortakommanden i skolan brukar "1990-talets nedskärningar" få bära en stor del av ansvaret. I realiteten har kommunerna sammantaget satsat mer pengar på skolan under hela 1990-talet och fram till nu. Sant är att den genomsnittliga *kostnaden per elev* samtidigt minskade, i alla fall fram till 1999, till följd av framförallt ett ökat antal elever. Sedan 1999 har elevkostnaden ökat igen varje år. Men våra analyser visar också att det sett väldigt olika ut i olika kommuner. I ungefär hälften av kommunerna minskade elevkostnaden under perioden, medan den ökade i hälften av kommunerna. Och det är i kommuner med den lägsta elevkostnaden i periodens början som elevkostnaden ökat mest och i kommuner med den högsta elevkostnaden i periodens början som elevkostnaden minskat mest. Kommunerna har således utifrån sina skilda förutsättningar gjort lokala anpassningar på ett sätt som sammantaget inneburit en utjämning av kostnaden per elev mellan kommunerna.

Trots att kommunernas ekonomiska resultat försämrats väsentligt under 2002 och den sammantagna bilden av den framtida kommunala ekonomin måste bedömas som djupt oroande har resurserna till barnomsorg och skola fortsatt att öka mellan 2001 och 2002 - både totalt och per barn/elev (undantaget fritidshemsverksamheten).

Personalen har ökat – i barnomsorgen, i skolan, och i elevhälsan

Antalet barn och elever har ökat i de flesta verksamheterna och därmed även personalen. Andelen personal med pedagogisk högskoleutbildning har minskat i alla verksamheter, och i många kommuner vittnar personalcheferna om brist på personal med efterfrågad utbildning. Det gäller i första hand förskollärare och fritidspedagoger men även lärare. Personaltätheten har minskat i fritidshem och förskoleklass, ökat i kommunal grund- och gymnasieskola och varit oförändrad i kommunal förskola, familjedaghem och särskola.

Stora rekryteringsbehov

Ökat antal barn i barnomsorgen och gymnasieskolan och stora pensionsavgångar de närmaste åren leder till ökat behov av personal. I barnomsorgen är det både högre födelsetal och reformer som leder till fler inskrivna barn. Pensionsavgångarna drabbar framför allt gymnasieskolan och grundskolan, där 40 respektive 27 procent av lärarna är 55 år och äldre.

En orsak till lärarbristen som allt som oftast förs fram i debatten är att många lärare slutar arbeta som lärare. Det tycks vara en seglivad myt. Faktum är att andelen tillsvidareanställda lärare som lämnat sin anställning i kommunal skola sedan flera år tillbaka legat konstant på ungefär 4,5 procent. Den äldsta åldersgruppen lämnar dessutom sin anställning i mindre omfattning nu än tidigare, och för åldersgruppen 34-54 år ligger nivån på 2,5 procent.

Läroarbilden otillräcklig

Enligt Skolverkets senaste bedömning är inte antalet utbildningsplatser vid läroarbilden anpassat till vare sig nuvarande behov eller behoven under de kommande åren, varför vi måste räkna med en konstant brist på lärare med pedagogisk högskoleutbildning. Kommunerna kommer följaktligen inte heller att kunna öka andelen anställda med pedagogisk högskoleutbildning inom barnomsorgens olika verksamheter.

I motsats till vad som ofta hävdas i mediadebatten är intresset för läroarbilden totalt sett fortsatt stort och överstiger tillgången på platser. Men det kan vara stora skillnader mellan olika högskolor så att det saknas platser på en högskola medan det finns överkapacitet på en annan.

Förbättrade resultat

Att bedöma måluppfyllelsen förblir en svår uppgift. Det saknas alltså metoder för att kunna värdera resultaten med avseende på många av läroplanernas mål. Utifrån den begränsade resultatutvärdering som står till buds redovisas en del resultat.

Texten pekar de flesta betygsutvärderingarna på en utveckling i positiv riktning.

När det gäller resultat i internationella jämförelser finns några framgångar att notera. Svenska fjärdeklassare är bäst i världen (av 35 länder) på att läsa, och svenska ungdomar är bäst av nio länder när det gäller kunskaper i geografi och omvärldsorientering.

Vi redovisar också en del resultat från brukar-/medborgarundersökningar. I en undersökning upplever färre elever att de blivit mobbade jämfört med för tre år sedan. Och de som gått ut gymnasieskolan var rätt nöjda med den utbildning de fått.

I en TEMO-undersökning bland elever, lärare och föräldrar visar sig lärarna vara mest nöjda med arbetsmiljön. Kunskap och lärande var det område som såväl elever, föräldrar och lärare var mest nöjda med.

Och i en brukarundersökning från Svenskt Kvalitetsindex ligger nöjdhetsnivån kvar på en hög nivå när det gäller förskolan och har ökat markant när det gäller grundskolan.

Oroande resultat

Att notera på minussidan är att andelen som fullföljt gymnasieskolan med slutbetyg inom fyra år har minskat igen.

Undersökningar om elevernas arbetsmiljö visar att alltför många elever känner obehag för att gå till eller att vara i skolan. Och alltför många elever känner sig illa behandlade inte bara av andra elever utan även av lärare.

Enligt ungdomarna själva ställer arbetslivet förvånansvärt låga krav på dem, och det visar sig dessutom att det inte lönar sig att välja otraditionellt i gymnasieskolan.

Och elevinflytandet är fortfarande ett område som eleverna inte är nöjda med.

Slutligen pekar en del undersökningar återigen på att elever från socioekonomiskt missgynnade hem och elever med utländsk bakgrund "drar det kortaste strået" i skolan. Och det gäller inte bara måluppfyllelsen i kunskapsämnen utan också upplevelsen av arbetsmiljön i skolan. Det konstateras än en gång att insatser för att motverka social snedrekrytering måste sättas in tidigt i grundskolan och helst redan i förskolan.

Vi översänder skriften för kännedom. Den finns utlagd på vår hemsida www.svekom.se/skola och går att beställa från Förbundens trycksaksbeställning, tfn 020-31 32 30, fax 020-31 32 40.

SVENSKA KOMMUNFÖRBUNDET
Skolsektionen

Louise Fernstedt

Heidrun Kellner

Bilagor

Rapporten "Aktuellt om skola och barnomsorg 2003"